

מה שמו?

מסע אל לב הקשר בין אלוהים לגאולה

השאלה שבסנה

במפגש הראשוני בין אלוהים למשה, לאחר שהוא מתבשר על גאולת ישראל, משה שואל שאלה חידתית:

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי
וְאָמְרוּ לִי **מַה שְּׁמוֹ**, מָה אֶמַּר אֲלֵהֶם."

(שמות ג':יג)

מדוע ששאלתם הראשונה של עם משועבד תהיה על שמו של האל, ולא על פרטים טכניים של גאולתם? השאלה אינה פרקטית, אלא תיאולוגית עמוקה.

תשובה שמעמיקה את המסתורין

תשובת האל נראית תחילה כהתחמקות, ומעלה שאלות נוספות:

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה **אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֱהִיָּה**... כֹּה תֹאמַר
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל **אֱהִיָּה** שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם."

(שמות ג:יד)

חז"ל מפרשים (ברכות ט:ב) שהכוונה היא: 'אני הייתי עמכם
בשעבוד זה ואני אהיה עמכם בשעבוד מלכויות.'

מה הקשר בין הבטחה על גאולות עתידיות לבין שמו
המהותי של האל ברגע זה?
התשובה רק מגבירה את החידה.

הרעיון הנועז: תיאולוגיה היא משיחיות

- ביהדות, אין תיאולוגיה המנותקת מהמשיחיות.
אלוהים אינו ישות טרנסצנדנטית **סטטית** שניתן להגדיר.
- אלוהים מתגלה **אימננטית** בתוך העולם.
 - הוא **כוח** השואף לתיקון, להשלמה ולתנועה מתמדת אל תכליתו.
 - **העולם שואף לגאולה, וזהו פשרו האמיתי של האלוהים ותוכן התגלותו.**

כל מחשבה על אלוהים כרוכה בהכרח במחשבה של תנועת
העולם לגאולה.

'אהיה': שם של התהוות, לא של הגדרה

לאור הרעיון החדש, התשובה 'אהיה אשר אהיה' אינה התחמקות, אלא ההגדרה המדויקת ביותר.

- השם 'אהיה' נושא בחובו **התהוות מתמדת**, כזו שלעולם אינה קופאת על שמריה.

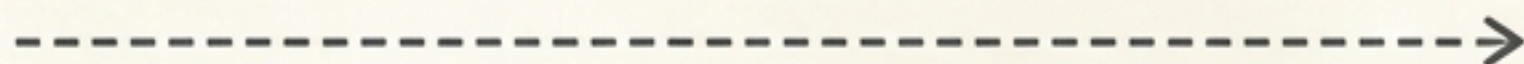
- **מהותו** של האל אינה קבועה מראש, אלא מתגבשת ומתעצבת מתוך הדרמה ההיסטורית של תנועת העולם לתיקון וגאולה.

הקשר פילוסופי

בדומה לתפיסתו של של סארטר, הקיום (אקזיסטנציה) קודם (אסנציה)—**ובמקביל**, האל—הוא מה שהוא יוצר מעצמו באופן מתמיד.

בין 'אהיה' ל'הויה': התהוות מתמדת מול שלמות סופית

אהיה

י-ה-ו-ה
הויה

שם 'אהיה'

- מייצג תנועת התגבשות קיומית אינסופית.
- האלוהות בבחינת 'עוד תוסיף ותהיה את מה שאיננה כעת'.
- זהו האל המתגלה בתוך המגמה המשיחית והתכליתית.

שם 'הויה' (י-ה-ו-ה)

- מייצג את ההרמוניה השלמה והסופית.
- זוהי המטרה שאליה שואפת המציאות כולה.
- ההתהוות של 'אהיה' מכוונת לייצר בסופה את המציאות ההרמונית של 'הויה'.

הוכחה מההיסטוריה: מחשבת הסוד ככלי לגאולה

תנועות מיסטיות מרכזיות לא עסקו בתיאולוגיה מופשטת, אלא ראו במחשבתן את המפתח לגאולה.

1. ספר הזוהר (המאה ה-13)

קושר את הבנת סודות האלוהות
ישירות לתיקון העולם.

2. קבלת האר"י (המאה ה-16)

שיטת התיקונים והבירורים של
האר"י היא תיאולוגיה אקטיבית
שמטרתה להביא את הגאולה.

3. תורת החסידות (ובפרט חב"ד)

המחשבה התיאולוגית יצוקה
עמוקות בתוך הרוח של תנועת
הגאולה והתיקון, הן ברמה
הרעיונית והן המעשית.

הוכחה מהתגלות: סיני

אפילו במעמד הר סיני, רגע השיא של ההתגלות, ההגדרה העצמית של האל אינה פילוסופית ('בורא עולם') אלא היסטורית-גאולתית.

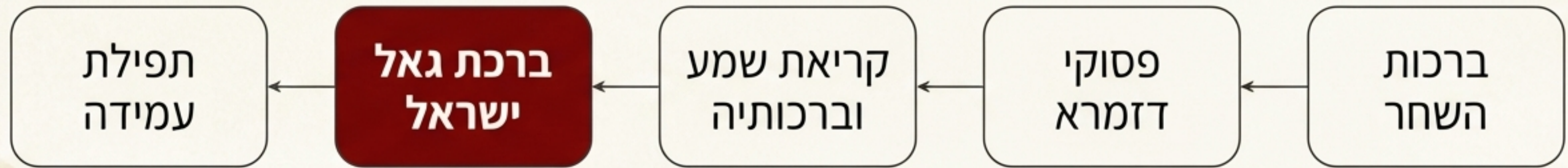
אנכי ה' אלהיך
אשר הנו הוצאתיך מארץ מצרים.

התניה ברורה

לפנינו התניה ברורה בין חווית הגאולה לאפשרות התפיסה האלוהית. בשלותו ההכרתית של העם לתפוס את האלוהות נגזרת מהיותו חלק מתנועת הגאולה שקדמה למעמד.

הוכחה מהסידור: סמיכת גאולה לתפילה

חז"ל הדגישו את החשיבות העצומה של 'סמיכת גאולה לתפילה'. המבנה של התפילה היומיומית חושף את הקשר המהותי.

ניתוח המבנה

- ההכרה התיאולוגית של קריאת שמע ('שִׁמְעַ יִשְׂרָאֵל... ה' אֶחָד') אינה מתקיימת בחלל ריק.
- היא נסמכת באופן מבני ותוכני **לברכת הגאולה** שלפני תפילת העמידה, המפרטת את יציאת מצרים. האמונה נובעת מהגאולה.

ניתוח הברכה: "שִׁירָה חֲדָשָׁה... לְשִׁמְךָ"

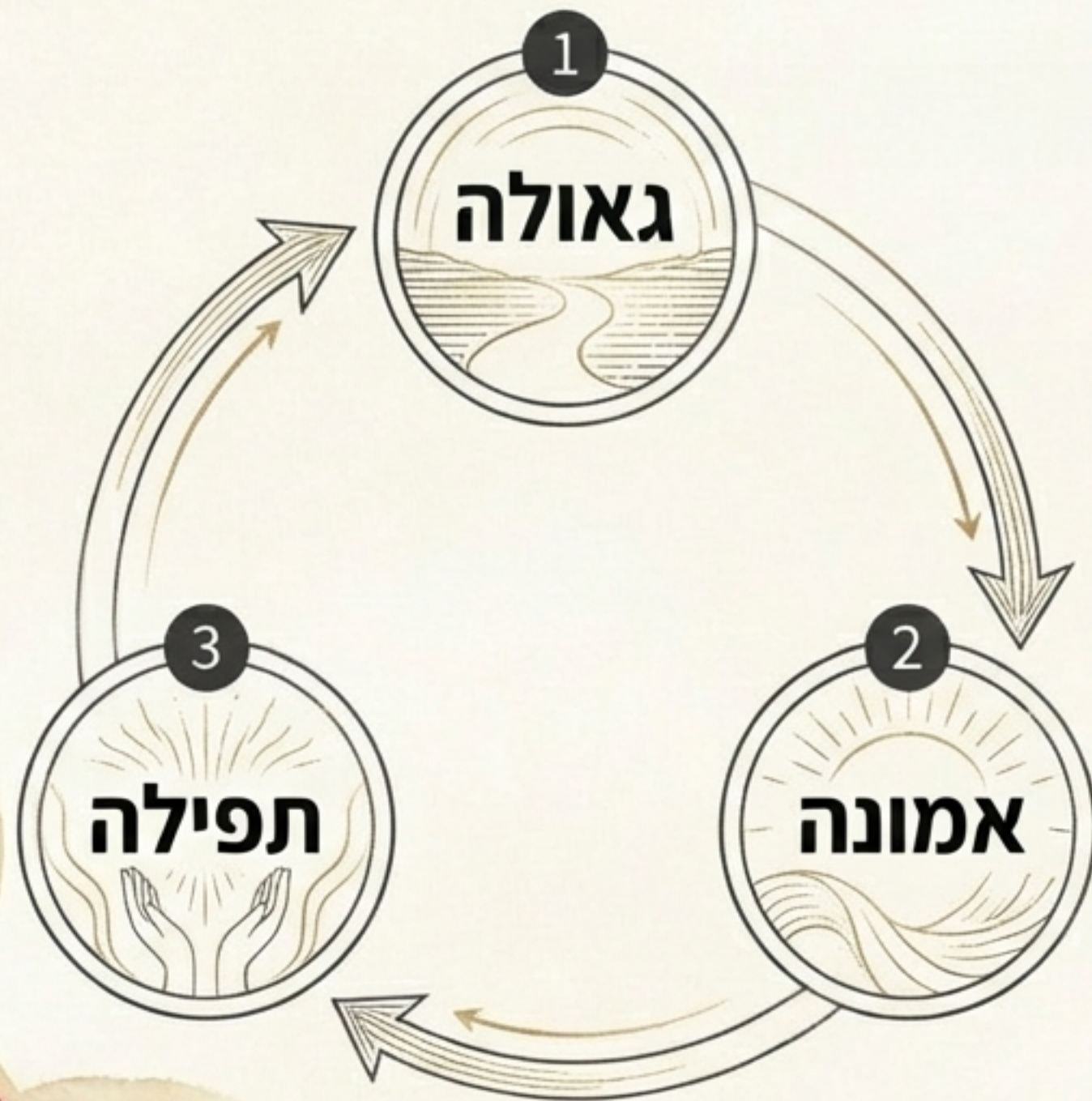
נוסח הברכה עצמו קושר באופן מפורש בין חווית הגאולה לבין גילוי שמו של האל.

שִׁירָה חֲדָשָׁה שֶׁבָּחוּ גְּאוּלִּים לְשִׁמְךָ עַל שְׁפַת הַיָּם...
יַחַד כָּלָם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ: ה' יִמְלֶךְ לְעֹלָם וָעֶד.
גְּאֻלָּנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל.

המשמעות:

חווית הגאולה הולידה 'שירה חדשה' – תפיסה תיאולוגית חדשה.
שמו של האל ('ה' צבאות') הוא 'גואלנו'.

החוט המשולש: הנוסחה המלאה להכרת האל

המעגל הדינמי:

התשובה לשאלה 'מה שמו?' אינה מילה אחת, אלא תהליך חי ודינמי:

1. גאולה: חווית הגאולה ההיסטורית והאישית.

2. אמונה (קריאת שמע): הגאולה מאפשרת ומולידה את ההכרה התיאולוגית באחדות האל.

3. תפילה: האמונה והתקווה לגאולה נוספת נוספת מייעות את האדם לתפילה, שמטרתה להמשיך את תנועת התיקון בעולם.

אומה במסע אינסופי

סיפורה של האומה הישראלית אינו
סיפור פרטי, אלא **משל אוניברסלי**.

החזון הגדול:

- * מסעה האינסופי של ישראל אל הארץ
המובטחת משמש כ**מיקרו-קוסמוס**.
- * הוא משקף את תנועת העולם כולו אל
תכליתו האלוהית ואל השלמות המוסרית
המכוונת.
- * ההשתתפות במסע זה היא הדרך להכיר את האל
ולהיות שותפים בהתגלותו.

מה למדנו? תובנות ליבה

1. שאלת משה לא הייתה טכנית, אלא **תיאולוגית**: מהי המשמעות האלוהית של **הגאולה**?
2. שם האל '**אהיה**' **אינו** הגדרה, אלא **תיאור** של **תהליך דינמי** של **התהוות** מתמדת.
3. התהליך האלוהי מתגלה ומתעצב דרך **מסע** העולם והאנושות אל **תיקון** ושלמות.
4. '**לדעת**' את אלוהים משמעו **להשתתף באופן פעיל במסע הגאולה** הזה.

הערת אגב: אתגר הפילוסופיה של ימי הביניים

ישנם יוצאי דופן בולטים לגישה זו, ובראשם הפילוסופים היהודיים של ימי הביניים (רמב"ם, רס"ג, ר' חסדאי קרשקש).

ההקשר:

- המכנה המשותף להוגים אלו הוא שהגותם התכתבה בראש ובראשונה עם המחשבה הפילוסופית **הלא-יהודית** של סביבתם.
- בשל כך, ניתן לראות את עבודתם כבעלת אופי **אפולוגטי ביסודו**, שמטרתה לתת מענה פילוסופי שיטתי לאתגרי התקופה, ולא דווקא כביטוי של המגמה הפנימית והמרכזית במחשבת ישראל.

והבן זאת מאוד.

אומה שמסעה האינסופי... היא כשיקוף של מיקרו-קוסמוס
לתנועת העולם כולו אל תכליתו האלוהית, והשלמות המוסרית
המכוונת והמוגמרת עלי אדמות. **והבן זאת מאוד.**